

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba
okurlarına armağanıdır.

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Serdar CEYLAN**
maliaz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

MİMAR KEMALETTİN BEY VE ALAEDDİN TEPESİ HAKKINDA MÜHİM BİR MAKALE

Mimar Kemalettin Bey (1870-1927), Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın önde gelen mimarlarından biridir.

1870 yılında İstanbul Acıbadem'de doğdu. Babası Bahriye Miralaylarından **Ali Bey**, annesi **Sadberk Hanım**'dır. İbrâhim Ağa Mektebi'nde ilk eğitime başladı. Babasının görevi dolayısıyla 1880 yılında Girit'e gitti ve 1881'de Suda Tersanesi'ndeki özel okula devam etti. Ertesi yıl ailesiyle birlikte İstanbul'a dönünce, Şehzadebaşı'nda yeni açılmış olan Şemsülmaarif'te orta öğrenimini,

Av. Serdar
CEYLAN

Numûne-i Terakkî'de lise eğitimini tamamladı. 1891 yılında **Hendese-i Mülkiyye Mektebi**'nden (günümüzde İstanbul Teknik Üniversitesi) mezun oldu.

Mezuniyetinden sonra Alman akademisyen August Carl Friedrich Jasmund'ın yardımcılığına tayin edildi ve dört yıl bu görevini sürdürdü. Devlet tarafından mimarlık eğitimi için Almanya'ya gönderildi, iki yıl Berlin'de **Charlottenburg Technische Hochschule**'de (günümüzde Berlin Teknik Üniversitesi) okudu.

Mimar Kemalettin Bey (1870-1927)

İki buçuk yıl da devlet mimarlık bürolarında çalışarak meslekî tecrübesini arttırdı. 1889 Nisanında İstanbul'a dönünce Hendese-i Mülkiyye'de göreve başladı.

1901'de Harbiye Nezâreti'nde Ebniye-i Askeriyye mimarlığına, 1909'da Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü'ne tayin edildi. Bu dönemde bazı külliyyelerin yanı sıra birçok cami ve mescidin onarımını gerçekleştirdi. Evkaf Nezâreti'nin yaptırmayı planladığı vakıf hanları, cami ve mescidlerle mekteplerin projelerini 1910-1911 yılları arasında hazırlayan Kemâleddin Bey'in bu projelerinin ancak bir kısmı gerçekleştirilebildi. 1919'da özel bir büro açarak çalışmalarını yürüttü.

1922'de Kudüs'e giden Kemâleddin Bey burada Mescid-i Aksâ ile Kubbetü's-sahre'nin tamiratını üstlendi. 1925 Ağustosunda yurda

dönerek ekim ayında Ankara'da Evkaf Müdüriyyet-i Umûmiyyesi İnşaat ve Tamirat müdürlüğüne tayin edildi. 1926'da Maarif Vekâleti'nce kurulan Sanâyi-i Nefise Encümeni başkanlığına getirildi, bu arada aynı yıl Kudüs'e giderek buradaki tamiratları denetledi.

1889 yılında Şehremâneti meclis reisi Halil Bey'in kızı **Behiye Hanım**'la evlendi. 1923 yılında Çamlıca Kız Lisesi öğretmenlerinden **Sabiha Hanım** ile ikinci evliliğini yaptı. Oğlu besteci **İlhan Mimaroğlu** (1926-2012)'dur.

Kemâleddin Bey, 13 Temmuz 1927 tarihinde Ankara'da vefat etti, Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Bazı Eserleri

Fatih'te Ahmed Cevad Paşa Türbesi ve Gazi Osman Paşa Türbesi, Yeşilköy'de Mecidiye Camii, Fatih-Çarşamba'da Fethiye Medresesi, Beyoğlu'nda Kamer Hatun Camii, Ali Rızâ Paşa Türbesi, Hüsniye Paşa Türbesi, İstanbul-Alemdar'da Vâki Efendi Medresesi, Eyüp'te Sultan Mehmed Reşad Türbesi ve Reşâdiye Mektebi, İstanbul'da 1, 2, 3, 4 ve 5. Vakıf hanları, İstanbul'da Vakıf Gurebâ Hastahanesi, Bostancı'da Kuloğlu Camii, Bebek Camii, Bakırköy-Kartaltepe'de Âmine Hatun Camii, Şişli'de Âbide-i Hürriyet, Mahmud Şevket Paşa Türbesi, Medine'de Dârülulûm, İstanbul Yavuzselim'de Medresetü'l-mütehassısîn, Ankara'da Ankara Palas, Ankara Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara'da I ve II. Vakıf hanları, Ankara'da Mimar Kemâleddin Okulu, Belvü Palas.

بر تورك آقروپولى

آوروپاك اڭ بويوك آثار عتيقه متخصصلى طرفندن ۱۹۰۷ سنه سنده نشر اولونمغه باشلانان «تارىخ معمارى» نام مجموعه نك ايلك نسخه سنده كي برنجي مقاله بر تورك آقروپولنك توصيف وتصويرينه حصر ايدىباشدى . مقاله ده قونيه نك تارىخى تپهسى اوزرنده واقع سلطان علاء الدين سرايى آثار باقيه سندن اولان بر كوشكه عائد معلومات و يريلر كن ، بو كچي قيمتدار اتورك محافظه ايديله مهنسندن طولايى آثار عتيقه علماسنك تاسفلىرى حتى تاثرلىرى اعلان ايدىليوردى . فى الحقيقه ، بر زمانلر ممالك اسلاميه نك علما و فضلاسيه ارباب صنعتك اجتماعه كاهى اولان، مدرسه لرى و كتيخانه لرى، جامع لرى و سائر مباني عاليه سيه دنيا نك برنجي درجه ده مدنى و زنگين شهرلرندن معدود بولونان قونيه نك اشبو تپهسى اوزه رنده كي بويوك و مزين سراي ، جامع و تربه لريه آثار معماريه اسلاميه نك اڭ كوزلرندن و اڭ قيمتلىرندن ايدى . بو خارق العاده اترك دست تخرىبدن قورتوله بيان قسى قونيه اووه سنه ناظر و طيش قابولرى يازيلي چينيلرله سوسله نمش بر كوشك ايدى . بو كوشك اوكنده مزين طوغله دستكلر اوزرينه دائراً مادار انشا اولونمش بر كزيتي برى واردى . اون ايكي سنه اول قونيه ده تدقيقات معماريه ايله مشغول بولونديغم ائنده ، اوزمان هنوز موجود اولان بو قيمتدار خرابه نك محافظه سي لازمكلىكنى، بول و يا خود بنا ياقى ايچون تاملرندن طاش چيقارمق خطاسنك آرتق ترك اولونمىنى

Mimar Kemalettin, "Bir Türk Akropolü", Türk Yurdu Mecmuası, 1327-1328/1911-1912, C. I, s. 330-333.

Gerçekleştirdiği Önemli Tamiratlar

İstanbul Yenicaami, Sultan Ahmed, Ayasofya ve Fâtih külliyesi, 1922-1925 yılları arasında Mescidi Aksâ ve Kubbetü's-sahre'nin tamirâtı.

Alaeddin Tepesi Hakkında Mühim Bir Makale

Mimarlık tarihimizin önemli isimlerinden Mimar Kemalletin Bey'in 1911-12 yılında, Türk Yurdu Mecmuası'nda neşredilen "Alaeddin Tepesi Bir Türk Akropolü" isimli makalesi, ülkemizin en önemli kültürel miraslarından ve arkeolojik alanlarından olan Ala-

eddin Tepesi hakkındaki yüzyılı aşkın bir süre önce yapılan tespitler açısından oldukça önemlidir.

Mimar Kemalletin Bey bu makalesinde özellikle, Alaeddin Tepesinin bir taşına bile el sürmemek şartıyla muhafazaya muhtaç olduğunu, tepenin etrafına yeni yani eski eserlere dokunulmayarak dışarıdan tedarik edilecek taştan veya hut kerpiçten bir duvarla muhafazası gerektiğini, tepeyi bir bahçe haline getirmenin veya ağaç dikmenin tarihe karşı hürmetsizliği ilan etmek olduğunu belirtmiştir. Mimar Kemalletin Bey'in bu makalesinin latin harfli tam bir metnini takdirlerinize sunuyoruz.

ALAEDDİN TEPESİ BİR TÜRK AKROPOLÜ*

Avrupanın en büyük asar-ı atika mütehasısları tarafından 1907 senesinde neşrolunmağa başlanan “**Tarih-i Mimari**” nam mecmuanın ilk nüshasındaki birinci makale bir Türk akropolünün tavsif ve tasvirine hasredilmiş idi. Makalede Konya'nın tarihi tepesi üzerindeki vaki Sultan Alâeddin Sarayı asar-ı bakiyesinden olan bir köşk e ait malumat verilirken bu gibi kıymetdar eserlerin muhafaza edilememesinden dolayı asar-ı atika ulemasından teseesüfleri hatta teessürleri ilan ediliyordu. Filhakika bir zamanlar memalik-i islamiyenin ulema ve fuzalası ile erbabı sanatın içtimagahı olan medreseleri ve kütüphaneleri, camileri ve sair mebani-i aliyesi ile dünyanın birinci derecede medeni ve zengin şehirlerinden madud bulunan Konya'nın iş bu tepesi üzerindeki büyük ve müzeyyen saray, camii ve türbeleri ile asar-ı mimariye-i islamiyenin en güzellerinden ve en kıymetlilerinden idi. Bu hari-kulade eserin dest-i tahripten kurtulabilen kısmı Konya ovasına nazır ve dış kapıları yazılı çinilerle süslenmiş bir köşk idi. Bu köşkün önünde müzeyyen tuğla destekler üzerine dairen ma'dar inşa olunmuş bir gezinti yeri vardı. 12 sene evvel Konya'da tetkikat-ı mimariye ile meşgul bulunduğum esnada o zaman henüz mevcut olan bu kıymetdar harabenin muhafazası lazım geldiğini **yol veyahut bina yapmak için temellerinden taş çıkarmak hatasının artık terk olunmasına hükümetten rica etmiş idim.** Fakat bu ricanın ciddi bir tesiri görülmedi ve kıymetdar

köşk tahribata birkaç sene daha mukavemet ettikten sonra nihayet bir gün münhedim oldu.

İşte Tarih-i Mimari mecmuasında beyan edilen teessüf ve teessürat mezkur köşkün büsbütün tahrip edilmekten bir türlü kurtulamamış olmasındandır. Mezkur makalede köşkü ziyaret eden asar-ı atika mütehasıslarından birisinin eserin muhafazası için o zamanın valisine müracatı üzerine “**merak etmeyiniz tepenin üzerine acele bir yenisini yaptıracam**” gibi bir cevap aldığı ve Türkiye’de asar-ı atikanın muhafazasına memur olanların ne gibi hükümet adamları ile işi olduğu telehhüfle bildiriliyor. Ve Anadolu’da asar-ı nefise-i mimariyenin bir mislini daha meydana getirmek kabil olmayan o emsalsiz eserlerin son harabelerinin de birbiri arkası sıra yıkılıp mahfolduğu ve eğer bu tahribat bir müddet daha devam ederse o büyük eski Türk medeniyetinden bir nişane kalmayacağı aynı tessüfle zikrolunuyor.

Filhakika bundan tahminen yarım asır evvel asar-ı atika tetkikatı için anadoluyu seyahat eden Fransız alimlerinden “**Texier**”⁽¹⁾ etrafında müzeyyen çıkmalar ve musanna kuleleri ve gayet itina ile yapılmış methalleri havi Konya kalesinin o zaman daha pek çok harap olmamış aksamına tesadüf etmiştir. Mumaileyh kulelerin 108 adet olduğunu ve 40 ar adım mesafede bulunduğunu ve her kulenin cephesi 10 metre ve kitabelerinde 7-8 metre irtifaında mermer üzerine

(1) Charles Texier (1802-1871)

* Mimmar Kemalettin Bey, “Alaeddin Tepesi Bir Türk Akropolü”, Türk Yurdu Mecmuası, 1327-1328/1911-1912, C. I, s. 330-333.

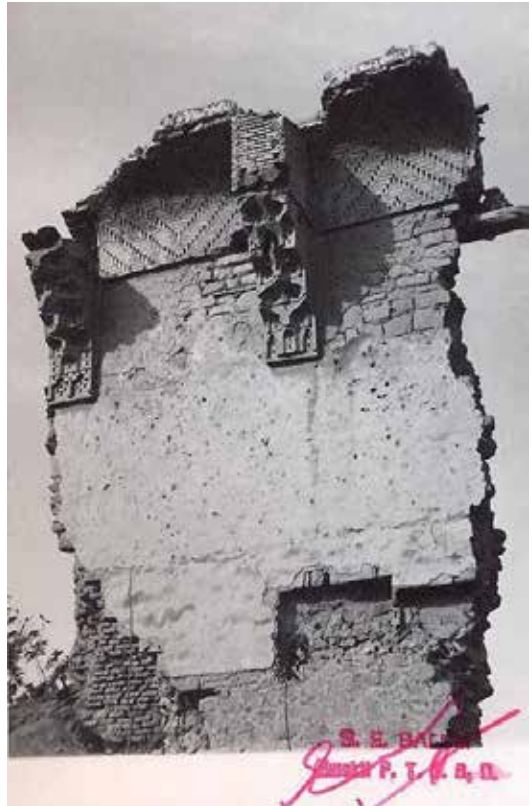
mahkuk yazılar mevcut olduğunu hikâye ediyor. **Alman Molteke**⁽²⁾ dahi eserinde bu kalenin harikula-delîğinden bahsetmektedir. Şimdi belki yer altındaki temellerinden başka bir eseri bile kalmayan iş bu kale miladın 1221 senesinde Sivas Kalesi ile beraber Sultan Keykubat-ı Evvel tarafından inşa ettirilmiştir. Kalenin en küçük teferruatına kadar sanat ve nefeset muhafaza edilerek inşa olunmuş fevkaleda ziyetli büyük kapıları ile burçları kule ve çıkmaları ve bunlar üzerinde kısmen hakkettirilmiş ve kısmen çinilerle işlenerek tertip olunmuş, ayat ve ehadis-i şerife firdevsinin müntehap şiirleri mevcut bulunuyordu. İşte Konya'nın 11 asrı miladide vasıl olduğu derece aliye medeniyetin yerinde bugün ötede beride kalan bazı asar-ı mimariye harabelerinden başka ma'teessüf hiçbir şey yoktur. O zamanın kesme taş mermer sırlı tuğla çini ve yıldızlarla ve pek büyük bir sanat ve maharet ile inşa olunan zengin ve kıymetli asar-ı nefisesi yerine bugün kerpiç binalar kaim olmuştur. Mazinin büyük medeniyeti ile halin eskisini olsun muhafaza edemeyecek derecede iptidailiğini mukayese ederek ağlamamak kabil değildir. Ecdadımızın her cihetle vasıl oldukları o büyük medeniyetten bugün hiçbir eser kalmamak üzere olduğunu düşünerek o asardan her ne mevcut kalabilmiş ise muhafazasına çalışmak ve bu hususta icab eden fedakârlıktan çekinmemek biz Türklere bir vazife-i milliyedir.

Alaeddin Tepesi'nin kıymeti tarihiye ve ehmmiyet-i mimariyesi

(2) Helmuth Karl Bernhard von Moltke (1800-1891), bir süre Osmanlı hizmetinde bulunan Prusyalı asker ve devlet adamıdır. 4 Ekim 1838'de Hacı Ali Paşa ordusuyla ortak harekât için Konya'ya gönderildi. Ekim sonunda geri döndü. Ayrıntılı bilgi için bkzn. Kemal Beydilli, "Moltke, Helmuth von", İslam Ansiklopedisi, C. 30, s. 267, 268.

Alaeddin Tepesi'ndeki II. Kılıçsarı Köşkü kalıntıları.

hakkındaki şu maruzatım ümit ederim ki esaslı bir suretle tetkikat ve hafriyat yapılmıca kadar **mezkur tepenin bir taşına bile el sürmemek şartıyla muhafaza-ya muhtaç olduğunu izaha kifa-yet etmiştir.** Binanaleyh tepenin etrafına yeni yani asar-ı atıkaya dokunulmayarak hariçten tedarik edilecek taştan veyahut kerpiçten bir duvarla muhafazası lazımdır.

Tepeyi bir bağçe haline ifrağ etmek veya ağaç dikmek meselesine gelince böyle bir saha-i tarihiyeyi çiçekler ve ağaçlarla park veya bahçe haline getirmek **tarihe karşı hürmetsizliği ilan etmek demektir.** Sair memleketlerde mesela Kahire'de İskenderiye'de Atina ve Roma'da ki asar-ı bakiye hali aslileri ile çıplak bir halde bırakılmışlardır. Çünkü öyle asar biz-zat kıymettardır. Onları çiçeklerle tezyin etmek kendi kıymetlerini takdir etmemeğe delalet eder. Esasen bu gibi kıymettar yerler bir tenezzüh mahali değil tarih ilminin en çok istifade ettiği bir tetebbu yeri en faydalı dershanedir. Binanaleyh eski Türk medeniyetinin asrımıza erişen son nişanelerinden biri olan Alâeddin Tepesi'nin hali ile muhafazası ve her türlü tahri-battan kurtarılması ilme olduğu kadar Türklüğe de fevkalade bir hizmettir.

Kaynaklar:

- Ahmet Vefa Çobanoğlu - Özkan Ertuğrul, "Kemalettin Bey, Mimar", İslam Ansiklopedisi, C. 25, s. 230, 231.
- C. Texier, Küçük Asya III, İstanbul 1923.
- Friedrich Sarre, Çeviren: Şahabettin Uzluk, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1967.
- H. V. Moltke, Briefe aus der Turkei (1835-1839), Berlin 1911.
- H. V. Moltke, Türkiye Mektupları, Tercüme Hayrullah Örs, İstanbul 1969.
- İbrahim Hakkı Konyalı, Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi, Yeni Kitap Basımevi, Konya 1964.
- İlhan Tekeli - Selim İlkin, Mimar Kemalettin'in Yazdıkları, Ankara 1997.
- Kemal Beydilli, "Moltke, Helmuth von", İslam Ansiklopedisi, C. 30, s. 267, 268.
- Mahmut Akok, "Türk Tarih Kurumu Adına, Konya Alaeddin Tepesi'nde 1941 Yılında Yapılmış Olan Arkeolojik Kazıda Elde Edilen Mimari Buluntular", VII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri I, Ankara 1972.
- Mehmet Ali Uz - Muhammed Doğan, "Belgelerle Adım Adım Eski Konya -4- Alaeddin Tepesi", C. 10, S. 9, s. 129-132.
- Mehmet Ali Uz - Muhammed Doğan, "Belgelerle Adım Adım Eski Konya -5- Tepede Bulunan Diğer Binalar", 24 Mart 2010, C. 10, S. 10, s. 145-148.
- Mimar Kemalettin, "Bir Türk Akropolü", Türk Yurdu Mecmuası, 1327-1328/1911-1912, C. I, s. 330-333.
- Osman Eravşar, "Alaeddin Köşkü", Konya Ansiklopedisi, C. I, s. 164-166.
- Remzi Oğuz Arık, Alaeddin Tepesi, Konya Mecmuası, Şubat 1943, S. 52. (İktibas; Akademik Sayfalar, 8 Şubat 2001 Perşembe, s. 42, 44.)
- Yıldırım Yavuz, Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, Ankara 1981.
- Zeki Atçeken, "Alaeddin Köşkü", Konya Ansiklopedisi, C. I, s. 163, 164.

BODRUM KALESİ'Nİ FETHEDEN KAPTAN-I DERYA PALAK MUSTAFA PAŞA

Cezmi ÇOBAN

Bodrum, antik dönemde Hali-karnassos adı ile anılmaktadır. Bu, bilinen en eski Anadolu dillerinden biri olan Luvi dilinde; “Deniz kıyısının kutlu pınar havuzunun kenti” anlamına gelir.

Beş bin yıllık bir geçmişe sahip olan Bodrum yarımadası, 13. yüzyılın son çeyreğinden itibaren, coğrafi konumu, doğal limanı, deniz ticareti ve ulaşımı güzergâhında bulunması vs. gibi nedenlerle Türklerin yoğun olarak yerleşmeye başladığı yerlerden biri olur. Anadolu Selçukluları ile başlayan Türk hâkimiyeti, Menteşe beyliği ile devam eder.

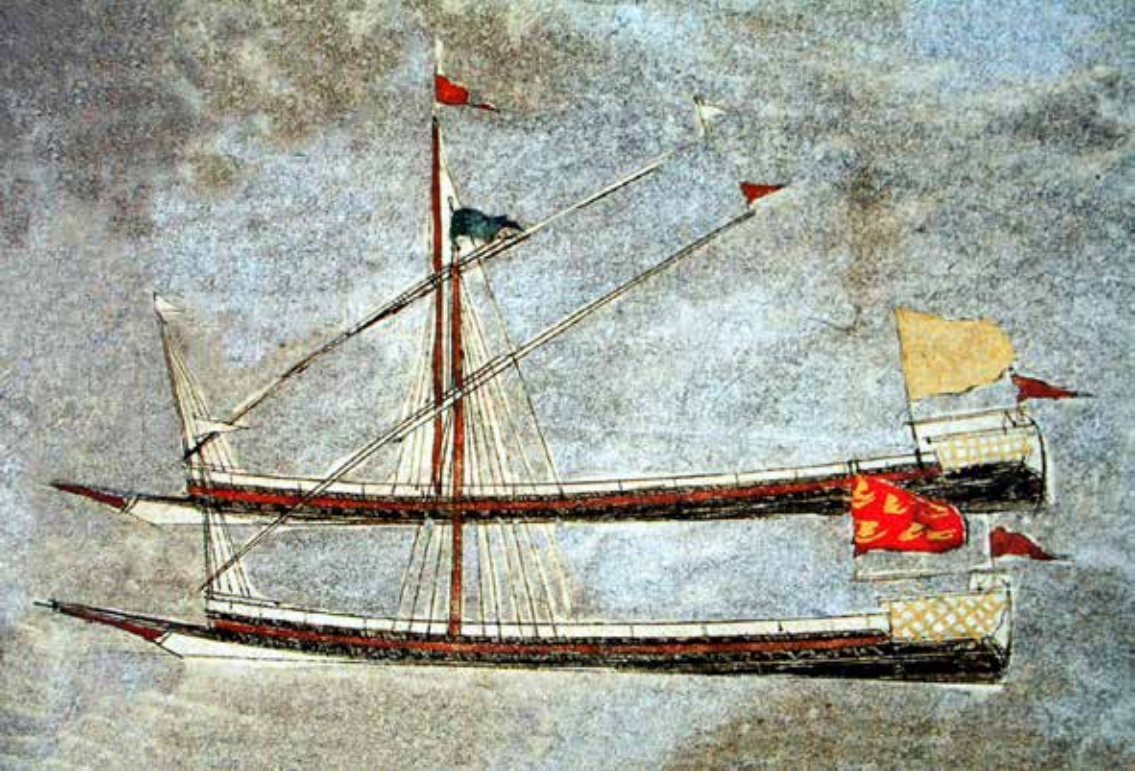
Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmet'in (1413-1421) Batı Anadolu bölgesindeki fetih faaliyetleri

sırasında, Rodos Şövalyeleri'nin İzmir'de bulunan kalesini alır ve bu kaleyi yıktırır. Bunun üzerine şövalyeler sultandan yeni bir yer isterler. Çelebi Mehmet de şövalyelere, Menteşe kıyılarında bir yer verir. Rodos Şövalyeleri de Hz. İsa'nın on iki havarisinden biri olan Saint Peter/Petros'a adadıkları kaleyi 1415 yılından itibaren inşa etmeye başlarlar.⁽¹⁾ Kale inşaatı 98 yıl sürerek, 1513 yılında tamamlanır. Bu ad zamanla Peterium /Petronium / Petrium/ Petrum ve Bodrum'a dönüşür.

Menteşe Beyliği'nin zayıflamasıyla Osmanlı Devleti'nin vassalı durumuna gelen Menteşeoğlu İlyas Bey'in ölümüyle birlikte (v. 1421), Bodrum Kalesi dışında

Bodrum Kalesi

16. Yüzyıl'da Osmanlı Kadırgaları.

kalan tüm Bodrum Yarımadası, kesin olarak Osmanlı Devleti'nin egemenliği altına girer.⁽²⁾

Bodrum Kalesi'ni alarak Osmanlı topraklarına katan **Kaptan-ı Derya Palak Mustafa Paşa**'nın doğum tarihi kesin olarak belli değildir. Ancak, onun Arna-

vut asıllı olduğu bilinmektedir. Arnavutça'da *koca, yaşlı, ihtiyar* anlamına gelen "*Palak*" lakabı hakkında, Osmanlı tarihçisi Peçevi yazdığı tarih kitabında, Mustafa Paşa'ya bu lakabın hangi gerekçelerle verildiğinin bilinmediğini yazmaktadır. Palak Mustafa Paşa, küçük yaşlarda Bosna Sancağı'ndan devşirilerek, Enderun'da eğitim görmeye başlar.

Yavuz Sultan Selim'in tahtta

(2) Serdar Çavuştepe, *14. Yüzyıl İtalyan Kaynaklarında (Zibaldone Da Canal, Francesco Balducci Pegolotti, Pignol Zucchello) Türkiye Ticaret Tarihine Dair Kayıtlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, 2007, s.65.

bulunduğu yıllarda (1512-1520) bostancılık ve sarayda çeşitli ağalık görevlerini yürüttükten sonra⁽³⁾, Yanya'da Sancak Beyliği yapar. Onun ölümünden sonra da tahta çıkan Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) kubbe vezirliğine getirilmiş ve Cafer Paşa'nın yerine⁽⁴⁾ donanmaya Kaptan-ı Derya⁽⁵⁾ olmuştur.

Palak Mustafa Paşa; Kaptan-ı Deryalığının son senesinde, Kanuni Sultan Süleyman'ın Rodos seferine katılmıştır. Rodos adası ilk olarak Fatih Sultan Mehmet zamanında Kaptan-ı Derya Mesih Paşa tarafından kuşatılmışsa da, kuşatma başarısızlığa uğrayarak kaldırılmıştı.⁽⁶⁾ İkinci kuşatma I. Süleyman Dönemi'nde olmuş ve ada 25 Aralık 1522'de fethedilmiştir.⁽⁷⁾ Rodos Sefer dönüşü İstanköy ve Bodrum Kalelerini alınmıştır.⁽⁸⁾ Ünlü Türk seyyahı Evliya Çelebi *Seyahatname*

Palak Mustafa Paşa'nın Egipt'teki türbesindeki kabir taşı.

hatname adlı eserinde bu durumu şu şekilde ifade eder; “Bodrum, Kanuni Sultan Süleyman zamanında, Palak Mustafa Paşa tarafından 5 Ocak 1523⁽⁹⁾ tarihinde fethedilmiştir.” Ünlü seyyah seyahatnamesinde ayrıca, denizden fethe katılan Palak Mustafa Paşa'ya, karadan da ser-

(3) İdris Bostan, İstanbul'un 100 Denizcisi, İBB. Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul, 2014, s.39.

(4) Katip Çelebi, *Deniz Savaşları Hakkında Büyüklere Armağan*, Kabcacı Yayınları, İstanbul, 2007, s.61.

(5) Kaptan-ı Derya (Kaptan Paşa), Osmanlı Devletinde donanma komutanlarına verilen isimdir. 1401-1867 yılları arasında görev yapan, donanmanın en üst kademesindeki görevlidir. Kaptan-ı Deryalık kurumu 1867 yılında kaldırılarak, yerine Bahriye Nezareti (Denizcilik Bakanlığı) kurulmuştur.

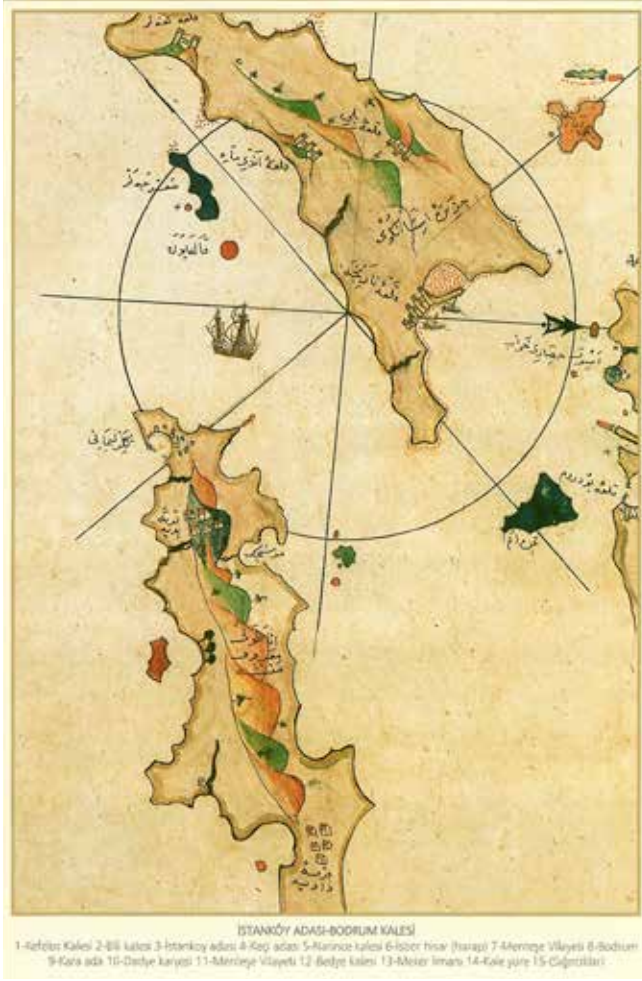
(6) K. Ekrem Uykucu, *Muğla Tarihi*, As Matbaası, İstanbul, 1968, s.155.

(7) Necati Avcı, “Rodos'a Karşı İki Büyük Fetih Girişimi ve Adanın Osmanlılar Tarafından Alınması”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:1, 2001, s.28.

(8) Avram Galanti Bodrumlu, *Bodrum Tarihi*, Işık Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1945, s.75.

(9) Nicolas Vatin, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2004, s.467.

Kitab-ı Bahriye'de yer alan;
Datça, İstanköy ve Bodrum Haritası.

dar tayin edilen Rüstem Paşa'nın destek verdiği bilgisini vermektedir.

Kaptan-ı Deryalıktan alındıktan sonra (1522 / 1523); Karaman, Mısır, Şam gibi devletin çeşitli bölgelerinde beylerbeylik ve valilik görevlerinde bulunmuştur.⁽¹⁰⁾ Ölümünden kısa bir süre önce, emeklilik yıllarını geçirdiği Mısır'dan İstanbul'a gelerek, Haziran 1538 yılında İstanbul'da vefat etmiş ve Eyüp Semtinde yaptırdığı türbeye def-

nedilmiştir.⁽¹¹⁾

Palak Mustafa Paşa; Serez ve Gelibolu'da birer cami, mektep, medrese ve imarethane yaptırmıştır.

Celâlzâde Mustafa Çelebi onun, devlet hizmetinde bulunan görevliler içinde en önemlilerinden biri ve iyi ahlaklı, ferasetli, güler yüzlü, ikram sahibi olduğunu belirtir.

KAYNAKLAR

Avram Galanti Bodrumlu, *Bodrum Tarihi*, Işık Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1945, s.75.

Dukas, *Bizans Tarihi*, Çeviren: V. L. Mirmiroğlu, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1956, s.65.

İdris Bostan, İstanbul'un 100 Denizcisi, İBB. Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul, 2014, s.39.

K. Ekrem Uykucu, *Muğla Tarihi*, As Matbaası, İstanbul, 1968, s.155.

Katip Çelebi, *Deniz Savaşları Hakkında Büyüklere Armağan*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2007, s.61.

Necati Avcı, "Rodos'a Karşı İki Büyük Fetih Girişimi ve Adanın Osmanlılar Tarafından Alınması", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:1, 2001, s.28.

Nicolas Vatin, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2004, s.467.

Serdar Çavuştepe, *14. Yüzyıl İtalyan Kaynaklarında (Zibaldone Da Canal, Francesco Balducci Pegolotti, Pignol Zucchello) Türkiye Ticaret Tarihine Dair Kayıtlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilimdalı, Kahramanmaraş, 2007, s.65.

(10) İdris Bostan, *age.*, s.41.

(11) Aynı yer.

KONYA VALİLERİNDEN AHMET MUAMMER BEY'İN BİR MÜLAKATI

Abdullah
AYDOĞMUŞ

Ahmet Muammer Bey 1874 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Sivas vilayeti Bidadet Mahkemesi Ceza Dairesi Reisi **Mehmet Sami Efendi**, annesi **Sabiha Hanım**'dır⁽¹⁾.

Üsküdar'da ilköğretimine başlayarak babasının Rumeli şehirlerine atanması üzerine orta öğrenimini Üsküp'te tamamlamıştır. Daha sonra Gümülcine'de rüştiye'ye girmiş, İstanbul'a dönüşünde Vefa İdadisi'ne başlamıştır. Buradan mezun olduktan sonra 1896 yılında Mekteb-i Mülkiye giriş sınavını kazanmıştır. 1899 yılında Mülkiye'yi bitirmiş ve aynı yıl içinde Sivas Maiyyet memurluğuna atanmıştır. Daha sonra kaymakamlık, mutasarrıflık ve valilik görevlerinde bulunmuştur. 1902 yılında Kangal kaymakamlığına tayin edilmiş, 1904 yılında Niksar kaymakamlığına, 1905 yılında Aziziye kaymakamlığına atanmıştır.

1907 yılında Vodine Kaymakamlığı'na atanmış, 26 Ağustos 1909 tarihinde İkinci Meşrutiyet'le beraber Kayseri Mutasarrıflığına terfi etmiştir. Ahmet Muammer Bey iki dönem Kayseri'de mutasarrıflık görevinde bulunmuştur. 1911'in haziran ayı içerisinde Adana valiliğine getirilmiş, daha bir yılını tamamlamadan Konya valiliğine atanmıştır. 1913 yılında Sivas valiliğine atanmış ve üç yıl bu görevde kalmıştır. 1918 yılında yeni-

den Konya valiliğine atanmıştır. İngilizlerin baskısı sonucunda İstanbul hükümetinin emri ile İstanbul'a alınmış ve bir süre Bekirağa bölüğünde gözetim altında tutulduktan sonra aynı durumda bulunan diğer devlet adamları ile birlikte İngilizler tarafından Malta'ya götürülmüştür. 1922 yılında yeniden Kayseri mutasarrıflığına atanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ikinci döneminde 1923 yılında Sivas'tan milletvekili seçilmiş ve Dahiliye Encümeni olarak görev yapmıştır.

İlk eşi Fatma Faika Hanım olup, 1915 yılında veremden vefat etmiştir. Bu evliliğinden İskender (1909), Demir Fethi (1911), Yaşar (1914) ve Kaya Sabiha Tolgar (1915) isimli çocukları olmuştur. İkinci evliliğini Dahiliye Nezareti Teftiş Heyeti Müdür-i Umumiisi Hamit bey'in kızı Vedia Hanım ile yapmıştır. Bu evliliğinden de Fatma Turan (1925) isimli bir kızı olmuştur.

1927 yılında emekliye ayrılarak Kayseri'ye yerleşir. Ahmet Muammer Bey Kasım 1928'de Kayseri'nin Endürlük Köyü'nde⁽²⁾ vefat etmiştir⁽³⁾. Kayseri'de Seyyid Burhaneddin Türbesi'nin giriş kapısının solunda metfundur.

(2) Endürlük Köyü, günümüzde Kayseri'nin Talas ilçesinin bir mahallesidir.

(3) Neslihan Altuncuoğlu, Modern Kayseri'nin Mimarlarından Vali Muammer Bey (1874-1928), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2007, s. 2; Hasan Yaşar, "Muammer Bey", Konya Ansiklopedisi, C. 7, s. 1.

(1) TBMM Albümü 1920-2010, I. Cilt 1920-1950, Ankara, 2010, s. 118.

Ahmet Muammer Bey (1874-1928)

Ahmet Muammer Bey'in **Konya valiliği** değişik aralıklarla olmuştur. İlk olarak 26 Kanun-i sani 1332/5 Teşrin-i evvel 1334 (**M. 9 Şubat 1911-18 Haziran 1912**), İkinci olarak 6 Teşrin-i evvel 1334/12 Teşrin-i evvel 1334 (**M. 19 Haziran 1912 -28 Haziran 1912**), üçüncü olarak 30 Teşrin-i evvel 1334/22 Teşrin-i sani (**M. 30 Ekim 1918-22 Kasım 1918**) tarihlerinde Konya valiliğinde bulunduğu hizmet cetvelinde yazılmıştır.

Ahmet Muammer Bey İstanbul'da Vilayet-i Şarkıye Müfettiş-i Umumiliği görevi sırasında **Akşam gazetesine**⁽⁴⁾ Konya'nın o günkü durumunu içeren bir mülakat vermiştir. Mülakatın giriş kısmında Ahmet Muammer Bey'den övgüyle bahsedilerek yaptığı hizmetler anlatılmıştır. Ahmet Muammer Bey'in Eylül 1918 tarihli

mülakatta yer alan Konya'nın genel durumu, sorunları ve yapılabilecekler hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

*"Konya Anadolu'nun ortasında bulunmak itibarıyla ziraata en müsait bir merkezdir. Mahallin bir iki ufak ihtiyacı temin edilirse Konya Vilayeti Trablus, Şam, Musul vesaire gibi İstanbul'u da besleyebilir. Şimdiki halde Konya'nın en mühim ziraat menbaı, ahiren kurutulan **Karaviran Gölü**'dür. **Beşşehri Gölü**'nden ve sair ırmaklardan beslenerek göl halini almış olan bu münhatt arazi kanal inşaatı ile kurutulmuştur. Eğer **Karaviran Suğlası** denilen mahal de kurutulacak olursa gelecek sene için pek büyük bir varidat temin eder. Bu sene kısmen zer edilen Karaviran gölünden 45 milyon kilo zahire alınabilecektir. Gelecek sene bu miktarın 100 milyona iblağı kabildir. Bu sene Konya ovasında ziraat fena neticeler vermedi.*

Haziranda hüküm süren müthiş kuraklık ekinlerin bereketini kaçırmıştı. Fakat ziraiyat çok olduğundan alınacak mahsul geçen senekinden fazla olacaktır.

Konya ovasını Anadolu'nun en mühim erzak hazinesi haline getir-

(4) Akşam gazetesi, 20 Eylül 1918'de Necmettin Sadak, Kazım Şinasi Dersan, Falih Rifki Atay, Ali Naci Karacan'ın 200'er lira sermaye koyarak kurdular. Gazetenin yazı işleri müdürleri Muammer Senihi, Enis Tahsin Til idi. İlk sayısı küçük boy ve tek yapraklı. Millî mücadeleyi destekledi. Necmettin Sadak (1890-1953), babası Sadık Şihabeddin Bey'in memuriyeti nedeniyle Konya İdadisi'nde okumuştur. Babasının mahkeme başkanı olarak İstanbul'a tayini üzerine mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) tahsili devam ettirdi. Vali Muammer Bey ile bu yıllardan tanışıklığı vardır.

mek için suya pek lüzum var. Konya'nın geniş meraları var. Bu meralarda ziraiyat yapabilmek için muntazam yağmurlar yağmalı bunun için de ormanlara ihtiyaç var. Civarda ormanlar tezyit edilirse yağmurlar çoğalır ve ziraiyat çoğalır. Diğer taraftan boğazlara da setler inşa edilerek suların cereyanı intizam altına alınmalıdır. **Konya'da bir de şeker fabrikasına ihtiyaç vardır.** Çünkü, **Numune Çiftliği**'nde⁽⁵⁾ bu sene hiç misli görülmemiş pancar yetiştirdik. Bu pancarlar içinde tanesi 13 kilo ağırlığında olanlar vardır. Yüzde 22 şekeri haizdir. Halbuki mesela Sivas pancarında yüzde 18, Erzurum'da 21 nispetinde şeker vardır. Bu sene pancar mahsulünden 60 bin lira varidat alınmıştır. Gelecek sene bunun yüz bin liraya iblağı muhakkaktır. Bu fabrikayı işletecek kömürde var. Çay istasyonuna 25 kilometre mesafede **Yalvaç kazasına tabi Yarikkaya** nam mahalde kesif bir **kömür madeni** tabakası keşfedildi. Ve tahlil edildi. Bu maden linyit değil. Brön denilen kömürdür.

Konya'nın elektrik fabrikasıyla ziraat makineleri bu madenden istifade ediyorlar. Ahali ziraat makinelerine pek çok almıştır. Mesela Saideli (Kadınhanı) kazasında karasabanlar büsbütün kalkmış gibidir. Buna mu-

Akşam Gazetesi, Konya Valisi ile Mülakat, 26 Eylül 1334. (26 Eylül 1918)

kabil 250 orak makinesi vardır.

Konya'nın üretimlerinden biri de malum olduğu üzere tuzdur. Tuzun en büyük çıkış yeri olan **Koçhisar Gölü** (Tuz Gölü) ekim ayında adeta göl halindedir. Yalnız içinde canlı hayvanat yoktur. Temmuzdan sonra göl kurumaya başlar. Ağustos başlangıcında bembeyaz bir hale gelir. Bundan senevi 25 milyon vesait-i nakliye fazla olsa yüzlerce milyon kilo tuz çıkartılır.

Eğitim Öğretim harp dolay-

(5) 1914 yılında Konya Valisi Haydar Bey tarafından kurulduğu, Vali İzzet Bey döneminde 1921 yılında "Numune Çiftliği" adını aldığı, 23 Haziran 1934'te Tarım Bakanlığı'nın çiftliği Konya Özel İdaresi'nden satın alarak tesisin, bir "hara" statüsüne kavuşturulması için, gerekli düzenlemeleri başlattığı belirtilmektedir. Günümüzde "Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü" olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Ayrıca bknz. Hasan Özönder, "Hara", Konya Ansiklopedisi, C. 4, s. 182-184.

Ahmet Muammer Bey (1874-1928)'in kabri.

siyla durmuş gibidir. Talebenin ekserisi askerdir. **Bu sene Darulmualimin'den ancak üç talebe çıka-bildi.** Mekteplerin aleyhinde olmakla beraber Konya'da bir çok fakir çocukların aile tarzında talim ve terbiye görmeleri için öksüz yurtları açtık. Bu yurtların masrafları mahalli nahiyeler tarafından tediye ediliyor. Bu çocuklar gayet iyi besleniyor. Bunlardan Konya içinde Seydi köyünde, Ereğli'de Karaman'da ve Akşehir'de açtık. Bunlar aynı zamanda birer sanat meslek ocağıdır. Talebeye marangozluk, demircilik, terzilik, kunduracılık, dokumacılık öğretiliyor. Konya'da eski eserlerin muhafazasıyla meşgul olduk. Teessüf ediyoruz ki ne mimarlarımız ne de sanatkarlarımız daha gelip Konya'daki Türk eserlerini hatta fotoğraflarını bile almadılar. İttihat Terakki kulübünde bir müze tesisine başladık. Buraya elimize geçen eserleri topluyoruz⁽⁶⁾. ”

Ahmet Muammer Bey'in Konya için yapılmasını istediği çalışmalar genel olarak şunlardır:

- Zirai faaliyetlerin artırılması
- Kuraklığın önlenmesi
- Ovanın su ihtiyacının karşılanması
- Orman alanlarının oluşturul-

ması

- Sellerin önüne geçilmesi
- Şeker fabrikasının kurulması
- Üretilen şeker pancarlarının daha nitelikli hale getirilmesi
- Oluşacak enerji ihtiyacı için gerekli olan kömürün temin edilmesi
- Tarımda makineleşmenin artırılması
- Tuz üretiminin artırılması
- Eğitim faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi
- Öğrencilere meslek kazandırılması
- Müzenin faaliyetlerini sürdürerek eski eserlerin muhafaza edilmesi

Ahmet Muammer Bey'in bir yönetici olarak Konya'nın çözüm bekleyen sorunlarını çok iyi bildiğini görmekteyiz. Ahmet Muammer Bey'in Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı yıllarında Konya valiliği yapmış olmasına rağmen sosyal ve ekonomik istikrarın devam ettirilmesi yönünde çalışmalar ortaya koyması bir Osmanlı aydını olarak da önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Akşam Gazetesi, Konya Valisi ile Mülakat, 26 Eylül 1334. (26 Eylül 1918)
- Hasan Özönder, "Hara", Konya Ansiklopedisi, C. 4, s. 182-184.
- Hasan Yaşar, "Muammer Bey", Konya Ansiklopedisi, C. 7, s. 1.
- TBMM Albümü 1920-2010, I. Cilt 1920-1950, Ankara, 2010, s. 118.
- Neslihan Altuncuoğlu, Modern Kayseri'nin Mimarlarından Vali Muammer Bey (1874-1928), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2007.
- Neslihan Altuncuoğlu, Modern Kayseri'nin Mimarlarından Vali Ahmet Muammer Bey (1874-1928), Kayseri Valiliği Yayınları, 2009.
- Neslihan Altuncuoğlu, "Ahmed Muammer Bey", Kayseri Ansiklopedisi, C. 1, s. 51, 52.
- Zübeyir Kars, Kayseri ve Sivas'ın Çağdaşlaşmasında Vali Ahmet Muammer Bey, Erzurum 2008.

(6) Akşam Gazetesi, Konya Valisi ile Mülakat, 26 Eylül 1334. (26 Eylül 1918)

HAFIZ ZEKAİ SARSILMAZ'IN TORUNU GHASSAN SEZAI'DEN MEKTUP

Av. Serdar
CEYLAN

Akademik Sayfalar 1998 yılından günümüze her hafta neşredilmektedir. Ayrıca tüm dijital kopyaları da Merhaba gazetesinin internet sitesinde yayımlanmaktadır. Son yıllarda özellikle Konya dışında ve hatta yurtdışındaki okuyucularımız için internet ortamı Akademik Sayfalar'a ulaşmanın en kolay yolu haline gelmiştir. Bu nedenle sosyal paylaşım ağlarının en önde geleni olan "facebook"da 14 Nisan 2013 tarihinde Akademik Sayfalar için de bir sayfa açtık. (**www.facebook.com/akademiksayfalar**) Bu sosyal paylaşım ağındaki, iki bini aşan beğenisi/takipçisi olan sayfamız özellikle genç kuşaklara ulaşmamızı kolaylaştırdı. Böylece son yıllarda okuyucularımızdan çok sayıda mektup ve mesaj almaya başladık. Bu mektup ve mesajlar, çok önemli bilgi ve belgelere ulaşmamızı da sağladı.

Biz de okuyucularımızın taleplerini, temennilerini de içerir bu mektupları bir yazı dizisi ile yayımlayarak, cevaplıyoruz.

26 Haziran 2013 tarihinde yayınladığımız Hafız İsmail Zekai Sarsılmaz Özel Sayısı⁽¹⁾ için 26 Eylül 2013 tarihinde Hafız İsmail Zekai Sarsılmaz'ın Cidde'de yaşayan torunlarından Ghassan Sezai Bey, tarafımıza bir elektronik mektup göndermiştir. Bu mektup ekinde bize pek çok fotoğraf, bilgi ve belge göndererek gelecek çalışmalarımız için önemli katkıları olmuştur. Bu nedenle Sarsılmaz Ailesine teşekkür ederek gönderdikleri mektubu ve

ailede muhafaza edilen bilgi ve belgeleri takdirlerinize sunuyoruz.

Ghassan Sezai Bey'in Arapça mektubunun Türkçe tercümesi:

"Bay Serdar Ceylan,

Esselamu aleykum ve rahmetullah ve berakatuh

Öncelikle kendimi tanıtmak istiyorum. (Ben) kardeşiniz Gassan Sezai İsmail Zekai Sarsılmaz,

Şeyh Hafız Zekai el-medini el-Konevi'nin torunuyum. Dedem ve müslümanların ölmüşleri üzerine yapmış olduğunuz araştırmadan (o araştırmada dedem rahmetlinin biyografisini zikrettiniz) dolayı çok mutlu oldum. Ve dedeme dair neşrettiğiniz araştırmadan dolayı size teşekkür etmek istiyorum. Ancak benim (ve benim gibi ailemin tamamının ve dedemin torunlarının) doğumdan beri arzı harameynde (Suudi Arabistan) yaşadığımdan ötürü Türkçeyi iyi bir şekilde konuşamıyorum.

Allah bize ve dedemizden dolayı size hayırlar ihsan eylesin ve (çalışmanızı) hasenat defterinize yazsın. Sizinle en yakın fırsatta görüşmeyi ya da benim ve ailemin ika-met ettiği Cidde'ye ziyaretinizi temneni ediyorum.

*Teşekkürler ve saygılarımla,
Kardeşiniz Ghassan."*

Hafız İsmail Zekai Sarsılmaz (1897 - 1977)

(1) Hafız İsmail Sarsılmaz Özel Sayısı, Akademik Sayfalar, 26 Haziran 2013, C. 13, S. 22, s.337-352.

Dear Mr. Serdar

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته
اود ان اعرفك عن نفسي اولا
اخوكم غسان سزائي اسماعيل زكائي صارسيلمز
حفيد الشيخ حافظ زكائي المدني القوينوي الموالي
سعدت جدا ببحثكم حول جدي رحمة الله عليه وعلى موتى المسلمين
اجمعين.. الذي ذكرتم فيه سيرته وحياته رحمه الله.
ووددت ان اشكر سعادتكم على البحث الذي نشرتموه عن جدي. غير
انني لا اتقن التحدث باللغة التركية نظرا لظروف معيشتي في ارض
الحرمين منذ مولدي وكذلك جميع افراد عائلتي ومعظم احفاد جدي.
جزاك الله عنا وعن جدنا خير الجزاء وكتبه الله في موازين حسناتكم و
اتمنى ان اتواصل معك في اقرب فرصة او زيارة لكم للمملكة العربية
السعودية حيث اسكن انا و عائلتي في مدينة جدة.
ولي كل الفخر أن اخدمكم في اي ما ترونه مناسباً لكم.
تقبلوا وافر الشكر والاحترام والامتنان
اخوكم

Ghassan Sezai Hafiz Zekai Sarsilmuz

